2042-0078/0

26.09.02

MINISTERE DE LA REGION DE BRUXELLES-CAPITALE

ARRETE DU GOUVERNEMENT DE LA REGION DE BRUXELLES-CAPITALE CLASSANT COMME MONUMENT LA TOTALITE DES VESTIGES DE LA PREMIERE ENCEINTE SIS RUE SAINT-CHRISTOPHE, 4 ET RUE DES CHARTREUX, 40, A BRUXELLES

Le Gouvernement de la Région de Bruxelles-Capitale,

Vu l'ordonnance du 4 mars 1993 relative à la conservation du patrimoine immobilier, notamment les articles 22 et 23;

Vu l'arrêté du Gouvernement de la Région de Bruxelles-Capitale du 30 mars 2000 entamant la procédure de classement comme monument de la totalité des vestiges de la première enceinte sis rue Saint-Christophe, 4 et rue des Chartreux, 40, à Bruxelles;

Vu l'avis du collège des bourgmestre et échevins de la Ville de Bruxelles émis le 24 août 2000;

Vu l'avis de la Commission royale des monuments et des sites émis le 7 août 2002;

Considérant que les propriétaires n'ont pas émis d'observation dans le délai prévu par l'article 20 de l'ordonnance du 4 mars 1993;

Sur la proposition du Ministre-Président du Gouvernement de la Région de Bruxelles-Capitale et du Secrétaire d'Etat chargé des Monuments et Sites,

MINISTERIE VAN HET BRUSSELS HOOFDSTEDELIJK GEWEST

BESLUIT VAN DE BRUSSELSE HOOFDSTEDELIJKE REGERING TOT BESCHERMING ALS MONUMENT VAN DE TOTALITEIT VAN DE OVERBLIJFSELEN VAN DE EERSTE STADSOMWALLING GELEGEN SINT-KRISTOFFELSSTRAAT 4 EN KARTUIZERSSTRAAT 40 TE BRUSSEL

De Brusselse Hoofdstedelijke Regering,

Gelet op de ordonnantie van 4 maart 1993 inzake het behoud van het onroerende erfgoed, inzonderheid op artikelen 22 en 23;

Gelet op het besluit van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering van 30 maart 2000 houdende instelling van de procedure tot bescherming als monument van de totaliteit van de overblijfselen van de eerste stadsomwalling gelegen Sint-Kristoffelsstraat 4 en Kartuizersstraat 40, te Brussel;

Gelet op het advies van het college van burgemeester en schepenen van de Stad Brussel uitgebracht op 24 augustus 2000;

Gelet op het advies van de Koninklijke Commissie voor Monumenten en Landschappen uitgebracht op 7 augustus 2002;

Overwegende dat de eigenaars geen opmerkingen hebben meegedeeld binnen de termijn opgelegd in artikel 20 van de ordonnantie van 4 maart 1993;

Op de voordracht van de Minister-Voorzitter van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering en van de Staatssecretaris, belast met Monumenten en Landschappen,

GOUVERNEMENT DE LA REGION DE BRUXELLES-CAPITALE
CHANCELLERIE
COLLEGE PROPRE DE LA COMMISSION COMMUNAUTAIRE COMMUNE
V.9511
BRUSSELSE HOOFDSTEDELIJKE REGERING
KANSELARIJ
KERKHOF COLLEGE VAN DE GEMEENSCHAPPELIJKE GEMEENSCHAPSCOMMISSIE

ARRETE:

Article 1er – Est classée comme monument la totalité des vestiges de la première enceinte sis rue Saint-Christophe, 4 et rue des Chartreux, 40, connus au cadastre de Bruxelles, 11e division, section B, 3e feuille, parcelles n° 896m et 897f, en raison de leur intérêt historique et archéologique, précisé dans l'annexe I du présent arrêté.

Art. 2 - La zone de protection relative au monument décrit dans l'article 1er comprend l'ensemble des parcelles et des voiries ainsi que les parties de parcelles et de voiries reprises dans le périmètre délimité sur le plan figurant à l'annexe II du présent arrêté.

Art. 3 - Le ministre qui a les monuments et sites dans ses attributions est chargé de l'exécution du présent arrêté.

Bruxelles, le 26 -09- 2002

Le Ministre-Président du Gouvernement de la Région de Bruxelles-Capitale chargé des Pouvoirs locaux, de l'Aménagement du Territoire, des Monuments et Sites, de la Rénovation Urbaine et de la Recherche Scientifique,

François-Xavier de DONNEA

Le Secrétaire d'Etat à la Région de Bruxelles-Capitale chargé de l'Aménagement du Territoire, des Monuments et Sites et du Transport rémunéré des personnes,

Willem DRAPS

BESLUIT:

Artikel 1 - Wordt beschermd als monument de totaliteit van de overblijfselen van de eerste stadsomwalling, gelegen Sint-Kristoffelsstraat 4 en Kartuizersstraat 40, bekend ten kadaster te Brussel, 11de afdeling, sectie B, 3de blad, percelen nrs 896m en 897f, wegens hun historische en archeologische waarde, zoals nader bepaald in bijlage I van dit besluit.

Art. 2 - De vrijwaringszone met betrekking tot het in artikel 1 vermelde monument omvat het geheel van de percelen en de wegen alsook de gedeelten van de percelen en de wegen opgenomen in de omtrek zoals afgebakend op het plan in bijlage II van dit besluit.

Art. 3 - De minister bevoegd voor de monumenten en landschappen, is belast met de uitvoering van dit besluit.

Brussel, 26 -09- 2002

De Minister-Voorzitter van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering, belast met Plaatselijke Besturen, Ruimtelijke Ordening, Monumenten en Landschappen, Stadsvernieuwing en Wetenschappelijk Onderzoek,

De Staatsecretaris bij het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, belast met Ruimtelijke Ordening,, Monumenten en Landschappen en Bezoldigd Vervoer van Personen

CHANCELLERIE

Gilles CLAREBOUT

KANSELARIJ

Copie certifiée conforme

Voor eensluidend afschrift

ANNEXE I A L'ARRETE DU GOUVERNEMENT DE LA REGION DE BRUXELLES-CAPITALE CLASSANT COMME MONUMENT DE LA TOTALITE DES VESTIGES DE LA PREMIERE ENCEINTE SIS RUE SAINT-CHRISTOPHE, 4 ET RUE DES CHARTREUX, 40, A BRUXELLES

Réf. cadastrale : Bruxelles, 11e division, section B, 3e feuille, parcelles n° 896m et 897f.

Description sommaire :

Un tronçon de courtine formant mitoyen entre la parcelle 896m, d'une part, et la parcelle 897f, d'autre part, sur toute son élévation, y compris ses fondations. Il s'agit de maçonneries en moellons de grès bruxellien datant du XIIIe siècle en partie restaurées. La rénovation de l'immeuble rue Saint-Christophe, 4 avait permis de révéler la nature du mur de fond de parcelle, à savoir un tronçon de courtine de la première enceinte, situé entre deux tronçons déjà classés (rue des Chartreux, 42 et rue Van Artevelde, 45). Le parement extérieur est conservé sur une hauteur d'environ 8 m. On y distingue deux meurtrières murées de briques et divers aménagement postérieurs : ancrages, vestiges d'un âtre de cheminée, traces du conduit de cheminée, trous d'encastrement des solives d'un plancher. Par endroit, la surface des moellons a été retaillée plus finement qu'à l'origine. Un double niveau de bureaux en mezzanine se développe devant le mur.

Intérêt présenté par le bien selon les critères définis à l'article 2, 1° de l'ordonnance du 4 mars 1993 relative à la conservation du patrimoine immobilier :

La première enceinte de la ville de Bruxelles dont l'édification remonte au XIIIe siècle est la plus ancienne construction civile conservée sur le territoire régional. Il s'agit d'un monument auquel plusieurs fonctions se rattachent, qui fait figure de symbole même de l'urbanité médiévale et qui a façonné une part importante du paysage urbain du Pentagone. A ce titre elle présente un intérêt historique, archéologique, architectural et même touristique qui est reconnu par tous. En particulier, l'unicité du monument qui apparaît au travers des techniques constructives identiques mises en œuvre tout au long de son tracé, en fait un ensemble architectural complexe à caractère exceptionnel.

Les vestiges visés par le présent arrêté, sont ténus et peu visibles mais ne sont cependant pas d'un moindre intérêt que les tronçons bien connus qui ont été classés en priorité. Les présents vestiges conservent, en effet, une authenticité archéologique beaucoup plus grande que certaines parties déjà restaurées et permettront la poursuite de l'étude scientifique du monument dont certains aspects sont encore méconnus à ce jour. En effet, la recherche en la matière évolue continuellement et il est donc indispensable de maintenir à disposition des historiens et des archéologues toutes les données encore disponibles à propos de l'enceinte, pour permettre toutes les analyses qui pourraient s'avérer nécessaires et tous les examens et réexamens que la progression des connaissances imposera.

GOUVERNEMENT DE LA RÉGION DE BRUXELLES-CAPITALE
CHANCELLERIE
COLLÈGE RÉUNI DE LA COMMISSION COMMUNAUTAIRE COMMUNE

En outre, le caractère peu visible du monument n'est pas nécessairement définitif. L'évolution urbanistique des parcelles situées de part et d'autre des vestiges, reprises dans la zone de protection, pourrait déboucher à l'avenir sur des possibilités de mise en valeur du monument.

Bibliographie : V.-G. MARTINY, Bruxelles. Architecture civile et militaire avant 1900, Bruxelles, 1992, pp. 63-71 et 80-83, G. DESPY, Le problème de la première enceinte, *Bulletin de la Classe des Lettres de l'Académie royale de Belgique*, 6e série, VIII (1-6), 1997, pp. 285-287 ; M. DE WAHA, Les enceintes sur arcs des anciennes principautés belges, *Les enceintes urbaines (XIIIe-XVIe siècle)*, Paris, 1999, pp. 197-210 (121e Congrès national des sociétés historiques et scientifiques, Nice, 1996).

Vu pour être annexé à l'arrêté du 26 -09- 2002

Le Ministre-Président du Gouvernement de la Région de Bruxelles-Capitale chargé des Pouvoirs locaux, de l'Aménagement du Territoire, des Monuments et Sites, de la Rénovation Urbaine et de la Recherche Scientifique,

François-Xavier de DONNEA

Le Secrétaire d'Etat à la Région de Bruxelles-Capitale chargé de l'Aménagement du Territoire, des Monuments et Sites et du Transport rémunéré des personnes,

Willem DRAPS

Copie certifiée conforme

Voor eensluidend afschrift

CHANCELLERIE

Gilles CLAREBOUT

KANSELARIJ

CHANCELLERIE

V.9511

BIJLAGE I VAN HET BESLUIT VAN DE BRUSSELSE HOOFDSTEDELIJKE REGERING TOT BESCHERMING ALS MONUMENT VAN DE TOTALITEIT VAN DE OVERBLIJFSELEN VAN DE EERSTE STADSOMWALLING GELEGEN SINT-KRISTOFFELSSTRAAT 4 EN KARTUIZERSSTRAAT 40 TE BRUSSEL

Kadastrale gegevens: Brussel, 11de afdeling, sectie B, 3de blad, percelen nrs 896m en 897f.

Beknopte beschrijving :

Het gaat om een deel van de walmuur dat de gemene muur vormt tussen het perceel 896m enerzijds en 897f anderzijds. De overblijfselen bleven over hun gehele opstand bewaard, funderingen inbegrepen. Het gedeeltelijk gerestaureerde breukstenen metselwerk is van 13de-eeuwse, brusseliaanse zandsteen. Bij de renovatie van het pand in de Sint-Kristoffelsstraat 4 werd vastgesteld dat de muur achteraan het perceel een stuk walmuur van de eerste stadsomwalling was, gevat tussen twee al eerder beschermde stukken (Kartuizersstraat 42 en Van Arteveldestraat 45). Het buitenparement is bewaard gebleven tot op een hoogte van ongeveer 8 m. De muur is voorzien van twee met bakstenen dichtgemetselde schietgaten en diverse latere elementen, zoals verankeringen, de overblijfselen van de haard van een schouw, sporen van het rookkanaal van een schoorsteen en gaten waarin de balken van een plankenvloer ingeklemd zaten. Hier en daar werd de oppervlakte van de breukstenen fijner herkapt. Voor de muur bevindt zich een dubbele bouwlaag met kantoren (mezzanine).

Waarde van het goed volgens de maatstaven vastgesteld in artikel 2, 1° van de ordonnantie van 4 maart 1993 inzake het behoud van het onroerende erfgoed :

De eerste stadsomwalling van Brussel dateert van de 13de eeuw en is de oudste burgerlijke constructie die op gewestelijke bodem bewaard is gebleven. Het gaat om een monument dat verschillende functies uitoefent, het symbool zelf van de middeleeuwse stedelijkheid vormt en tegelijkertijd het stadsbeeld van de Vijfhoek voor een groot deel heeft bepaald. In dat opzicht geeft ze blijk van een door iedereen erkende historische, archeologische, architecturale en zelfs toeristische waarde. Het unieke feit dat de hele omwalling werd opgetrokken volgens identieke bouwtechnieken, maakt van dit complexe architecturale geheel een uitzonderlijk bouwwerk.

Hoewel de overblijfselen die hier voor vrijwaring worden voorgesteld, fragmentair en weinig zichtbaar zijn, zijn ze even waardevol als de beter bekende overblijfselen die eerst voor bescherming in aanmerking kwamen. Hun archeologische authenticiteit is immers veel groter dan dat van sommige gerestaureerde delen, waardoor ze nuttig kunnen zijn voor het wetenschappelijk onderzoek van het monument en een betere kijk geven op sommige – tot nu toe onbekende – aspecten. Het onderzoek terzake evolueert immers doorlopend en het is dus van het grootste belang dat historici en archeologen over alle gegevens in verband met de stadsomwalling beschikken om de noodzakelijk analyses alsook alle onderzoeken en hernieuwde onderzoeken uit te kunnen voeren die de steeds toenemende kennis vereist.

Bovendien is de beperkte zichtbaarheid van het monument niet noodzakelijk definitief. De stedenbouwkundige ontwikkeling van de percelen aan weerszijden van de overblijfselen die

KANSELARIJ

opgenomen zijn in de vrijwaringszone, zou in de toekomst kunnen leiden tot een heropwaardering van het monument.

Bibliografie: V.-G. MARTINY, Bruxelles. Architecture civile et militaire avant 1900, Bruxelles, 1992, pp. 63-71 et 80-83, G. DESPY, Le problème de la première enceinte, *Bulletin de la Classe des Lettres de l'Académie royale de Belgique*, 6de reeks, VIII (1-6), 1997, pp. 285-287 ; M. DE WAHA, Les enceintes sur arcs des anciennes principautés belges, *Les enceintes urbaines (XIIIe-XVIe siècle)*, Parijs, 1999, pp. 197-210 (121e Congrès national des sociétés historiques et scientifiques, Nice, 1996).

Gezien om te worden gevoegd bij het besluit van 26 -09- 2002

De Minister-Voorzitter van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering, belast met Plaatselijke Besturen, Ruimtelijke Ordening, Monumenten en Landschappen, Stadsvernieuwing en Wetenschappelijk Onderzoek,

François-Xavier de DONNEA

De Staatsecretaris bij het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, belast met Ruimtelijke Ordening, Monumenten en Landschappen en Bezoldigd Vervoer van Personen

Willem DRAPS

Copie certifiée conforme

Voor eensluidend afschrift

CHANCELLERIE

Gilles CLAREBOUT

KANSELARIJ

KANSELARIJ

V.9511

ANNEXE II A L'ARRETE DU GOUVERNEMENT DE LA REGION DE BRUXELLES-CAPITALE CLASSANT COMME MONUMENT LA TOTALITE DES VESTIGES DE LA PREMIERE ENCEINTE SIS RUE SAINT-CHRISTOPHE, 4 ET RUE DES CHARTREUX, 40, A BRUXELLES

BIJLAGE II VAN HET BESLUIT VAN DE BRUSSELSE HOOFDSTEDELIJKE REGERING TOT BESCHERMING ALS MONUMENT VAN DE TOTALITEIT VAN DE OVERBLIJFSELEN VAN DE EERSTE STADSOMWALLING, GELEGEN SINT-KRISTOFFELSSTRAAT 4 EN KARTUIZERSSTRAAT 40 TE BRUSSEL

DELIMITATION DE LA ZONE DE PROTECTION

AFBAKENING VAN DE VRIJWARINGSZONE

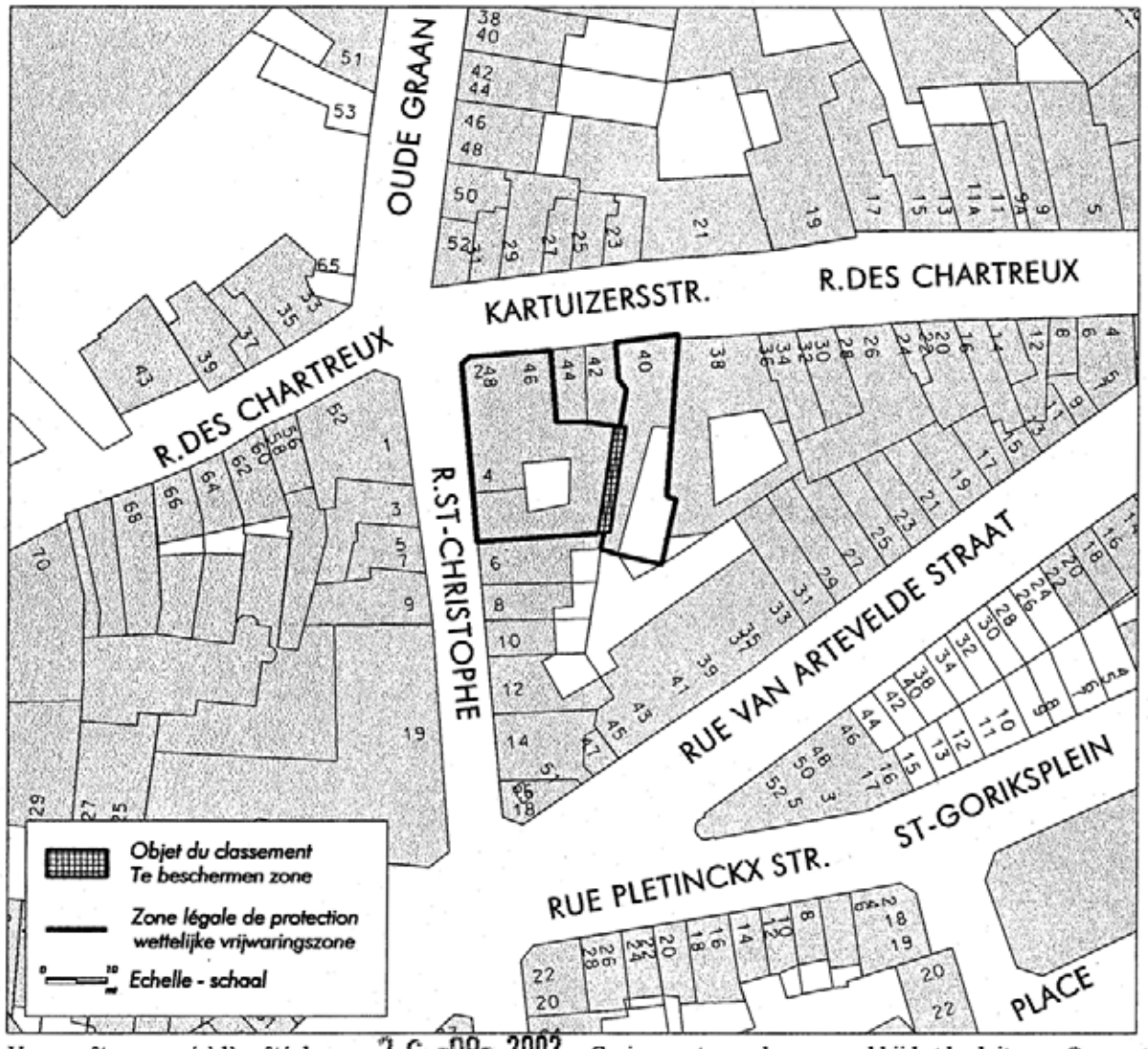

Vu pour être annexé à l'arrêté du 26 -09- 2002

Gezien om te worden gevoegd bij het besluit van 26 -09- 2002

Le Ministre-Président du Gouvernement de la Région de Bruxelles-Capitale, chargé des Pouvoirs locaux, de l'Aménagement du Territoire, des Monuments et Sites, de la Rénovation urbaine et de la Recherche scientifique,

De Minister-Voorzitter van de Brusselse Hoofdstedelijke Regering, belast met Plaatselijke Besturen, Ruimtelijke Ordening, Monumenten en Landschappen, Stadsvernieuwing en Wetenschappelijk Onderzoek,

François-Xavier de DONNEA

Le Secrétaire d'Etat à la Région de Bruxelles-Capitale, chargé de l'Aménagement du Territoire, des Monuments et Sites et du Transport rémunéré des personnes,

De Staatssecretaris bij het Brussels Hoofdstedelijk Gewest, belast met Ruimtelijke Ordening, Monumenten en Landschappen en Bezoldigd Vervoer van Personen,

Willem DRAPS

CHANCELLERIE

Copie certifiée conforme

Voor eensluidend afschrift

Gilles CHARLEBOUT

KANSELARIJ